

Др. ІВАН МАКУХ.

НОВИЙ ЗАКОН

про вибори до галицького сойму.

(Пояснене закона з мапою
східно-галицьких округів).

Ціна 30 сот.

ЛЬВІВ, 1914.

Накладом Громадського Голосу.

З „Загальної Друкарні“ у Львові, ул. Пекарська ч. 32.

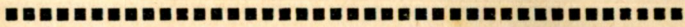

2006, 13

Др. ІВАН МАКУХ.

Львів. Бібліотека
Л. УРСР

33.106

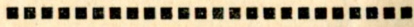

НОВИЙ ЗАКОН

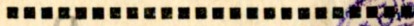
про вибори до галицького сойму.

(Пояснене закона з малою
східно-галицьких округів).

~~18469~~

Ціна 30 сот.

Амунт

ЛЬВІВ, 1914.

Накладом Громадського Голосу.

З „Загальної Друкарні“ у Львові, ул. Пекарська ч. 32.

342.8 (с47.74)

ЛЪВОВСКА БИБЛИОТЕКА
АН УРСР
№ И 61.195

Склад сойму.

Краєвий сойм є куріяльний і складає ся з отсих членів:

- а) із 13 вірилїстів, що входять без вибору до сойму, а то:
- 3 архієпископів, римо-католицького, греко-католицького і вірменсько-католицького у Львові, князя єпископа в Кракові, 2 єпископів, римо-католицького і греко-католицького в Перемишли, римо-католицького єпископа в Тарнові і греко-католицького єпископа в Станіславові;
  - президента Академії наук в Кракові;
  - ректорів існуючих кождочасно в краю університетів, а також ректора львівської політехнічної школи;
- б) із 215 виборних послів, а то:
- 1) 45 послів з курії великої земельної посїлости;
  - 2) 46 послів з цензової міської курії;
  - 3) 12 послів із загальної міської курії вибраних на основі загального і рівного права голосованя;
  - 4) 5 послів з курії торговельних і промислових палат;
  - 5) 2 послів з курії промислових стоваришень міста Львова і Кракова;
  - 6) 105 послів вибраних з курії сільських громад та менших місточок, на основі загального права голосованя з однократною пљуральністю голосів.

Націокальний склад сойму.

З 13 вірилістів припадає на українську народність 4, то є архієпископ, 2 єпископи і ректор будучого українського університету у Львові.

З 215 виборних послів припадає на українську народність:

з 45 послів з курії великої земельної посілости 1,

з 46 послів з цензової курії міст 6,

з 12 послів з загальної курії міст 3,

з 105 послів з курії сільських громад і прочих міст та місточок 48.

Всіх членів української народности є отже 62 на загальне число всіх членів сойму 228, то є 27·2%.

Виборчі округи.

Виборці кожної курії є поділені на виборчі округи.

Українські виборчі округи є з правила у всіх куріях одномандатові національні з виїмком 14 двомандатових мішаних округів в сільській курії.

В курії великої земельної посілости є 1 український виборчий округ ч. 17, утворений для виборців української народности з цілої Галичини. Для сего округу буде споряджена в намісництві одна ліста, до якої впише ся усіх виборців, власників великої посілости, що при останній конскрипції вписали себе за Українців. Всі вони мають зіхати ся до Львова і вибрати собі свого посла.

В сім виборчим окрузі будуть голосувати крім фізичних осіб української народности лише ті управнені до вибору правничі особи, які мають національний український характер, означений їх природою або статутом, або ті, котрих вписаня на виборчу лісту того округу зажадають важною ухвалою ті чинники, які є покликані до заступства правничої особи на вні.

В цензовій міській курії є 6 українських округів, а кождий округ вибирає одного посла, а іменно вибирають по одному послови міста:

- ч. 41. Львів і Куликів (19070 українського населення);
- ч. 42. Тернопіль, Загробеля, Чортків, Вигнанка, Зборів (14519 українського населення);
- ч. 43. Золочів, Бережани, Баранівка, Гутиско, Куропатники, Броди, Лопатин, Сокаль, Жовква (12394 українського населення);
- ч. 44. Перемишль, Ярослав, Сянік, Яворів, Городок (18547 українського населення);
- ч. 45. Стрий, Самбір, Дрогобич, Мединичі, Рихтичі (17267 українського населення);
- ч. 46. Станіславів, Кнігинин-Кольонія, Коломия, Цінева (13981 українського населення).

Сї міські округи утворено лише для виборців української народности. В тій ціли відділює ся виборців української народности із загальних ліст міських виборців і вписує ся їх в окремі українські міські виборчі лісти.

З поміж правних осіб управлених до вибору в сій курії втягає ся до української виборчої лісти лише такі правничі особи, які мають національний український характер, означений їх природою або статутом, або ті, котрих вписаня на виборчу лісту дотичного округа зажадають важною ухвалою чинники покликані до заступства правничої особи на внї.

Колиби не-Українця через ошибку або умисно вписано до української виборчої лісти, то можна такого чужого виборця вичеркнути через реклямацію.

В загальній міській курії до якої належать ті самі міста і місцевости, що і до цензової міської курії, є 3 українські виборчі округи, а в кождім з них вибирає ся одного посла.

Сї 3 округи обнимають лише виборців-мущин української народности.

Ті три округи є ось які:

- ч. 56. Тернопіль, Загробеля, Чортків, Вигнанка, Зборів, Бережани, Баранівка, Гутиско, Куропатники, Золочів, Броди, Лопатин, Сокаль, Жовква (26906 українського населення);
- ч. 57. Львів, Перемишль, Ярослав, Сянік, Городок, Яворів, Куликів (37617 українського населення);
- ч. 58. Стрий, Самбір, Дрогобич, Мединичі, Рихтичі, Станіславів, Кнігинин-Колонія, Коломия, Цінева (31048 українського населення).

В курії сільських громад і тих міст і місточок, які не входять до міської курії, є 33 українські одномандатові національні округи у східній Галичині, а оден у західній Галичині, а крім того є 14 двомандатових українсько-польських виборчих округів у східній Галичині, в яких вибирає ся по двох послів: 1 Українця і 1 Поляка.

33 чисто українські одномандатові округи утворено в той спосіб, що виділено з них виборців-Поляків, то є тих, що при останній конскрипції признали ся до польської народности.

Українські одномандатові виборчі округи утворено з отсих судових повітів:

- ч. 114. Руська Рава, Немирів (51474 укр. населення)
Головна виборча комісія в Камеральній Любичи.
- ч. 115. Жовква, Янів (47083 укр. населення). Головна виборча комісія в Сопошині.
- ч. 116. Угнів, Великі Мости (49978 укр. населення).
- ч. 117. Сокаль, Белз (63275 укр. населення). Головна комісія в Потурици.
- ч. 118. Радехів, Лопатин без громади Лопатин (47070 укр. нас.). Головна комісія в Холоєві.
- ч. 119. Яворів, Краковець без громади Яворів (61883 укр. нас.). Головна комісія в Старім Язеві.

- ч. 120. Старий Самбір, Долішні Устрики, Лютовиска (62343 укр. нас.).
- ч. 121. Турка, Підбуж (57230 укр. нас.).
- ч. 122. Добромиль, Нижанковичі (40629 укр. нас.). Головна комісія в Старяві.
- ч. 123. Сколе, Бориня (71418 укр. нас.).
- ч. 124. Дрогобич, Лука без громади Дрогобич і Рихтичі (63796 укр. нас.). Головна комісія в Ясениці Сільній.
- ч. 125. Стрий, Мединичі без громади Стрий і Мединичі (66045 укр. нас.). Головна комісія в Лисятичах.
- ч. 126. Бібрка, Миколаїв (52641 укр. населення). Головна комісія в Великих Глібовичах.
- ч. 127. Жидачів, Ходорів (45256 укр. населення). Головна комісія в Бориничах.
- ч. 128. Долина, Болехів (56823 укр. населення). Громада Гошів місце урядованя головної виборчої комісії.
- ч. 129. Бережани, Зборів без громад Зборів, Бережани, Баранівка, Гутиско і Куропатники (74685 укр. народности). Головна комісія в Лісниках.
- ч. 130. Рогатин (45750 укр. народности). Головна комісія в Вербилівцях.
- ч. 131. Калуш, Рожнітів (90384 укр. населення).
- ч. 132. Бурштин, Войнилів, Журавно (73908 укр. населення). Головна комісія в Войнилові.
- ч. 133. Підгайці (44904 укр. народности). Головна комісія в Галичи коло Підгаєць.
- ч. 134. Галич, Болшівці (49843 укр. населення). Головна комісія в Залукві.
- ч. 135. Станиславів без громад Станиславів і Кнігинин-Кольонія (51038 укр. населення).
- ч. 136. Богородчани, Солотвина (59904 укр. народности). Головна комісія в Старих Богородчанах.
- ч. 137. Надвірна, Отинія (46596 укр. населення).
- ч. 138. Товмач, Тисьмениця (58399 укр. населення).
- ч. 139. Тлусте, Золотий Потік (46271 укр. населення).

- ч. 140. Заліщики, Мельниця (59336 укр. населеня). Головна комісія в Добрівлянах.
- ч. 141. Городенка, Обертин (67258 укр. населеня).
- ч. 142. Снятин, Гвоздець (65396 укр. населеня).
- ч. 143. Коломия, Печеніжин без громад Коломия, Цінева (60480 укр. населеня). Головна комісія в Печеніжині.
- ч. 144. Делятин, Яблонів (59773 укр. населеня).
- ч. 145. Косів, Жабе (43414 укр. населеня). Головна комісія в Старім Косові.
- ч. 146. Кути, Заболотів (61175 укр. населеня). Головна комісія в Ілинцях.

В полуднево-західній часті Галичини виділено виборців української народности з польських виборчих округів і утворено для них 1 чисто український одномандатовий виборчий округ ч. 154.

Сей виборчий округ утворений для виборців української народности з отсих судових повітів:

Мушина, Грибів, Горлиці, Жмигород, Березів, Динів, Коросно, Дукля, Риманів (з виїмком місточок Грибів, Горлиця і Коросно, що входять до міської курії). Крім того належать до сего округу виборці української народности з отсих громад:

Опарівка, Петруша Воля, із фриштатського судового округу, Близянка, Бонарівка, Гвоздянка (судовий повіт Стрижів), Котів, Лабова, Лабовець, Мацейова, Нова Весь, Мала Ростока, Складисте, Угрин (судовий повіт Новий Санч), Біла Вода, Чорна Вода, Явірка, Шляхтова (коростенський судовий повіт). Головна комісія для сего округу урядує в Березові. (88814 укр. населеня, а 93993 душі греко-католицького віроісповіданя).

Окрім 34 чисто українських одномандатових виборчих округів утворено у східній Галичині 14 двомандатових виборчих округів з тих судових повітів, в яких українське населене мешкає в суміш з більшим числом польско-жидівської людности.

В двомандатових виборчих округах усі виборці (Українці, Поляки, Жиди) голосують в кожній громаді разом і не є розділені так як в одномандатових округах.

Хоча в кожнім двомандатовім виборчим окрузі вибирає ся двох послів, то кожний виборець має право голосувати лише на одного посла і його заступника, так як при парламентарних виборах.

Двомандатові виборчі округи, в яких мають вибирати Українці свого, а Поляки свого посла утворено з отсих судових повітів зглядно громад:

- ч. 100. Ярослав, Чесанів, Любачів, Сінява, Радимно, і українські виборці вилучені з громад: Дембно, Курилівка, Лежайск, Ожанна, Жухів, Сідлянка, Старе Місто (судовий повіт Лежайск). Горжичі, Кречовичі, Миротин, Розбуж, Сеннів, Тарнавка (судовий повіт Переворськ). Біла і Шклярські Гадлі (судовий повіт Тичин). Число людности 192753, з того 90884 Українців, 101360 Поляків, (греко-католиків 103495, римо-католиків 80980, а Жидів 8278). Головна комісія в Чешанові.
- ч. 101. Перемишль, Мостиска, Дубецько, Порохник, Бірча. Число населеня 194793, з сего 96638 Українців, 97479 Поляків (гр.-кат. 111624, рим.-кат. 76703, Жидів 15114). Головна комісія в Мостисках.
- ч. 102. Сянік, Ліско, Балигород, Риманів з виділенням українських виборців з судових округів Риманів і Буківсько. Число населеня 145559, з сего 76995 Українців, 68274 Поляків (гр.-кат. 83071, рим.-кат. 48639, Жидів 11405). Головна комісія в Ліску.
- ч. 103. Самбір, Рудки, Комарно, Стара Сіль і польські виборці із судових повітів Лука, Нижанковичі. Число населеня 176062, з сего 100330 Українців, 74569 Поляків (гр.-кат. 106734, рим.-кат. 55228, Жидів 14054). Головна комісія в Рудках.

- ч. 104. Ягайлонський Городок, Судова Вишня і польські виборці із судових повітів Янів, Яворів і Краковець. Число населення 89329, з сего 43712 Українців, 44552 Поляків (гр.-кат. 41707, рим.-кат. і еван. 36022, Жидів 11398). Головна комісія в Черлянах.
- ч. 105. Львів, Винники, Щирець, Куликів. Число населення 183896, з сего 77315 Українців, 103252 Поляків (гр.-кат. 92721, рим.-кат. і еванг. 77187, Жидів 15038). Головна комісія в Винниках.
- ч. 106. Струмилова Камінка, Буськ, Глиняни і польські виборці із судових повітів Лопатин Радехів. Число населення 130646, з сего 62900 Українців, 66591 Поляків (гр.-кат. 63740, рим.-кат. і еванг. 44749, Жидів 20707).
- ч. 107. Золочів, Перемишляни і польські виборці із судового повіта Бібрка. Число населення 141681, з сего 76776 Українців, 63977 Поляків (гр.-кат. 73124, рим.-кат. 44984 і Жидів 15635). Головна комісія в Перемишлянах.
- ч. 108. Броди, Збараж, Підкамінь, Залізці, Олесько і польські виборці із судового повіта Зборів. Число населення 185008, з сего 103892 Українців, 80666 Поляків (гр.-кат. 111306, рим.-кат. 56964, Жидів 17883). Головна комісія з Збаражи.
- ч. 109. Тернопіль, Микулинці, Козова. Число населення 148637, з сего 81192 Українців, 66213 Поляків (гр.-кат. 91674, рим.-кат. 50563, Жидів 9739). Головна комісія в Микулинцях.
- ч. 110. Скалат, Підволочиска, Грималів, Нове Село. Число населення 121699 із сего 64162 Українців, 57274 Поляків (гр.-кат. 67867, рим.-кат. 40402, Жидів 13701).
- ч. 111. Теробовля, Будзанів, Чортків. Число населення 144288 із сего 80919 Українців, 63089 Поляків (гр.-кат. 85368, рим.-кат. 48816, Жидів 11679).

- ч. 112. Бучач, Монастирська, Вишнівчик. Число населення 134369, із сего 70185 Українців, 63588 Поляків (гр.-кат. 72626, рим.-кат. 45148, Жидів 16722).
- ч. 113. Борщів, Гусятин, Копичинці і польські виборці із судових повітів Мельниця і Товсте. Число населення 185878 із сего 95924 Українців, 89570 Поляків (гр.-кат. 100447, рим.-кат. 55857, Жидів 29337).

В курії сільських громад утворено для виборців польської народности виділених з одномандатових українських виборчих округів 7 одномандатових польських національних виборчих округів, в котрих самі польські і за Поляків записані жидівські виборці будуть вибирати окремо своїх послів.

Німці мають з правила голосувати в одномандатових українських виборчих округах.

Одначе виборчий закон дозволяє Німцям в громадах, які закон вичислив, виписати ся з української виборчої лісти і записати ся до польської виборчої лісти, та голосувати з Поляками.

Одномандатові польські виборчі округи у східній Галичині утворені для виборців польської народности, вилучених з чисто українських виборчих округів є такі:

- ч. 147. Руська Рава, Немирів, Угнів, Жовква, Великі Мости, Сокаль, Белз. Число населення 82.829.
- ч. 148. Болехів, Добромиль, Долішні Устрики, Лютовиска, Старий Самбір, Турка, Бориня, Підбуж, Сколе. Число населення 65.921.
- ч. 149. Жидачів, Дрогобич, Мединичі, Стрий, Миколаїв, Журавно. Число населення 61353.
- ч. 150. Долина, Рожнітів, Калуш, Войнилів, Богородчани, Солотвина, Надвірна, Делятин, Отинія. Число населення 69203.
- ч. 151. Рогатин, Ходорів, Бурштин, Болшівці, Підгайці, Бережани. Число населення 82263.

- ч. 152. Галич, Станіславів, Товмач, Тисьмениця, Коломия, Печеніжин, Яблонів, Косів, Кути, Жабе. Число населеня 80093.
- ч. 153. Снятин, Заболотів, Гвоздець, Городенка, Обертин, Золотий Потік, Заліщики. Число населеня 68880.

Про активне виборче право, або хто є виборцем.

Хто має право голосованя в курії великої земельної посілости?

Підставою права вибору в курії великої земельної посілости є посіданє табулярних дібр, від котрих річна належитість сталого ґрунтового і домового податку виносить найменше 200 К без огляду на особисту кваліфікацію посідача.

До вибору в курії великої земельної посілости є управнена кожда особа без ріжниць пола і віку, яка в дни розписаня вибору має австрійське горожанство, не є винята або виключена від права вибору і посідає такі табулярні (домінікальні) добра, від котрих річна належитість сталого ґрунтового і домового податку (без додатків) виносить найменше 200 К, з чого найменше $\frac{3}{4}$ части мусить припасти на ґрунтовий податок.

На рівні з фізичними особами є управнені до вибору в сій курії правничі особи, (повіти, громади, корпорації, стоваришеня, інституції, фундації, фонди, спілки і т. д.), як що посідають висше означені табулярні добра. Посіданє двох або більше табулярних дібр, від котрих річна належитість ґрунтового і домового податку разом виносить найменше 200 К, управняє рівнож до вибору.

Управнені до вибору, які мають табулярні добра в більше як в однім виборчим окрузі, ви-

конують своє виборче право в тім виборчій окрузі, в котрім лежить їх найвисше оподатковане майно.

Хто є виборцем в цензовій курії міст?

Підставу управнєня до голосованя в цензовій міській курії становить оплачуване податків від посіданого майна, підприємства і доходу, або особиста кваліфікація.

Виборці з титулу оплачуваних податків:

До голосованя в цензовій курії міст управнена є кожда особа без ріжницї пола і віку, яка в дни розписаня вибору має австрійське горожанство, не є від права вибору винята або виключена і належить до перших двох третин всіх оподаткованих членів громади, котрі оплачують в громаді найменше від року державний безпосередний податок від реальностей (грунтовий, домово-клясовий і домово-чиншовий) від заробкового підприємства (заробковий податок), або від доходу (особисто-доходовий податок). Згадані дві третини оподаткованих бере ся зі спису податників, уложеного після висоти оплачуваних в громаді податків, починаючи від податника оплачуючого найвисший податок. Ті особи з поміж оплачуючих в громаді безпосередні податки, що є виборцями в курії великої земельної посілости, не будуть поміщені в сих списках. Коли кількох управнених оплачує рівні податкові квоти, старший віком має попереджати молодшого.

На рівні з фізичними особами є управнені до вибору в сій курії правничі особи, (повіти, громади, корпорації, стоваришеня, інституції, фундації, фонди, спілки і т. д.), як що оплачують безпосередний податок і належать до перших двох третин оподаткованих в громаді.

Особи управнені до вибору в сій курії з титулу оплачуваних податків виконують своє виборче право в сій громаді, в котрій в дни розпи-

саня вибору постійно мешкають, а в браку такого мешканя в сій громаді, в котрій сами хочуть виконати своє виборче право.

Виборці цензової міської курії з титулу особистої кваліфікації.

До вибору в курії міст управнені є без огляду на оплачуване податків також отсі особи, як що вони в дни розписаня виборів мають австрійське горожанство, не є виняті або виключені від права вибору і скінчили 24. рік житя:

душпастирі і инші світські духовні християнських віроісповідань та настоятелі монастирів;

старозавітні рабіни;

урядники двора, держави, краю, повіта, громад, заведень і публичних фондів;

офіцери (авдітори, військові лікарі, рахункові офіцери) в стані спочинку і в позаслужбовім стані; військові урядники так в чинній службі як в стані спочинку, або позаслужбовім стані;

адвокати, нотарі та доктори, які одержали академічний степень на однім з унізерситетів, або в иншій висшій австрійській школі, магістри хірургії і фармації, дипломовані ветеринарі, які одержали диплом в однім з австрійських заведень, техніки, які покінчили науки на одній з австрійських висших технічних шкіл і тям зложили дипломований іспит або державні іспити з добрим успіхом, нотаріяльні кандидати, які мають всі приписані законом услівя до одержаня посади нотаря;

настоятелі, професори і учителі існуючих в громаді шкіл і инших публичних наукових заведень, а також приватних, о скільки мають наукові кваліфікації для публичного заведеня тої самої категорії.

Особи управнені до голосованя з титулу особистої кваліфікації мають право вибору лише в сій громаді, в котрій в дни розписаня виборів постійно мешкають. Особи, котрі в дни розписаня

виборів, мають почесне горожанство одного з міст цензової курії, а з іншого титулу не мають виборчого права в ніодній виборчій курії, мають його в сім місци, в яким надано їм почесне горожанство. Коли вони є почесними горожанами кількох міст, в такім разі виконують право вибору в сім місті, в котрім самі хочуть.

В курії великої земельної посілости і в цензовій міській курії надає право вибору майно.

Право вибору в курії великої земельної посілости і в цензовій курії міст прислугує також невластновільним особам, дальше співпосідачам недвижимої або підприємства, жінкам та правничим особам. Держава і край не мають виборчого права.

Право вибору виконують:

за невластновільні особи їх правні заступники;

за правничу особу ся фізична особа, котра по думці постанов законна або існуючих для неї правил є покликана до репрезентованя на вні;

за співпосідачів недвижимої або підприємств визначений ними повновласник.

Жінки є управнені до вибору лише в курії великої земельної посілости і в цензовій міській курії і можуть голосувати особисто або через повновласників. В курії великої земельної посілости кождий виборець може голосувати також через повновласника.

Повновласником може бути лише мущина, котрий скінчив 24. рік житя і має право вибору в сій виборчій курії, в котрій має се право його властидавець без огляду на виборчий округ. Ніхто не може голосувати більше як раз за повновластю.

Хто є виборцем в загальній міській курії.

До вибору в загальній міській курії є управнений кождий мущина, який в дни розписаня вибору має австрійське горожанство, не є винятний або виключений від права вибору, скінчив 24. рік

житя, а в громаді (на двірським обшарі), в котрій має виконати право вибору мешкає найменше від року, числячи від дня розписання вибору взад.

Коли певні части громади (дільниці міста) є прилучені до ріжних виборчих округів, тоді управнений до вибору виконує своє виборче право в сій части громади, в якій мешкає в часі розписання виборів.

Особи, які мешкають на двірським обшарі, не влученім до громадської звязи, виконують під тими самими услівями виборче право в сій громаді, з якою двірський обшар творить одну місцевість.

Коли управнений до вибору в дни розписання вибору має бодай від року більше як одно мешканє, виконує право вибору там, де в часі розписання вибору повнить публичний уряд, зглядно там, де має осідок своїх заводових чинностей, а колиби і се не заходило, то там, де має свій головний осідок в краю.

Колиби і в сїм згляді заходив сумнів, управнений вибирає сам громаду замешканя, в якій хоче виконати своє виборче право.

Яка є ріжниця між цензовою і загальною міською курією?

Одні і ті самі громади входять в склад одної і другої курії.

Одначе виборчі округи в цензовій міській курії є о много менші, бо їх є 46, а в загальній міській курії є округи великі, бо їх є лише 12.

В цензовій міській курії виборче право опирає ся на маєтку, то є виборцями є $\frac{2}{3}$ найвисше оподаткованих фізичних осіб без ріжниці пола і віку і $\frac{2}{3}$ правничих осіб, або осіб що мають відповідну особисту кваліфікацію, а в загальній міській курії є чисте загальне і рівне право голосування, і виборцем є кождий повнолітний мущина, що мешкає від року в даній громаді. Виборці му-

щини цензової міської курії голосують отже ще раз в загальній міській курії, бо в сій курії голосують всі повнолітні мушцини замешкалі від року в даній громаді.

Хто є виборцем в курії сільських громад і тих міст та місточок, що не входять в склад міської курії?

Підставою виборчого права в курії сільських громад є загальне право голосованя.

До вибору в курії сільських громад є управнений кождий мушцина, який в дни розписаня виборів має австрійське горожанство, не є від права вибору винятий або виключений, скінчив 24. рік житя, а в громаді (на двірськiм обшарі), в котрій має виконати право вибору, мешкає в дни розписаня виборів найменше від року.

Плюральне право голосованя в курії сільських громад.

Майно і особиста кваліфікація додають другий голос виборцям в курії сільських громад.

Лише в курії сільських громад і прочих міст і місточок мають подвійний голос (що числить ся за 2 голоси) сі виборці мушцини, котрі належать до перших двох третин всіх оподаткованих виборців, що оплачують в громаді або на двірськiм обшарі принайменше від року безпосередний податок від своєї реальности, від заробкового підприємства або від доходу, а є списані після висоти податків оплачуваних в громаді, або на двірськiм обшарі, що становить з громадою одну місцевість, починаючи від оплачуючого найвисший податок. Одначе сі з поміж оплачуючих в громаді або на двірськiм обшарі безпосередні податки, що є виборцями курії великої земельної посілости або в цензовій або в загальній міській курії, не будуть поміщені в сих списках.

Крім двох третин найвисше оподаткованих мушчин мають подвійний голос сї виборці, що мають голос на основі особистої кваліфікації в міській цензовій курії без огляду на оплачуваний податок.

Сих виборців подано висше.

Коли кілька оподаткованих оплачує рівні податки, старший віком попереджає в списі молодшого.

Місце замешканя виборця.

За місце замешканя виборця уважає ся се місце, в яким він осїв з очевидним, або з обставин впливаючим наміром постійного оселеня однаково, чи добровільно чи на основі наложеного законом обовязку.

Як довго хто в певній місцевости має місце замешканя, так довго його часова неприсутність в тій місцевости не перериває часу замешканя вимаганого до виборчого управнєня. Коли приміром хтось виїхав на зарібки і перебував поза громадою навіть довший час, то через се не втратив він права голосованя в своїй громаді і має ся його умістити в виборчій лісті.

Чи можна бути виборцем в кількох куріях ?

Виборці курії великої земельної посїлости не мають права вибору в інших куріях. Лише виборці мушчини в цензовій міській курії мають право голосованя також в загальній міській курії, але не мають його в курії сільських громад. Виборці загальної міської курії не мають права вибору в курії сільських громад.

Кождий виборець може виконати своє право вибору лише в однім окрузі тої самої курії.

Хто може бути вибраний послом ?

Послом може бути вибраний кождий мушчина, який має найменше від 3 літ австрійське горожанство, скінчив 30 літ житя, не є винятый або

виключений від права вибору і є управлений до голосованя в одній виборчій курії в краю.

Заступник посла, якого вибирає ся в двомандатових виборчих округах, мусить мати ті самі услівя виборности.

Хто є винятый від права вибору ?

Офіцири в постійній чинній службі, військові духовні, гажисти без службового степеня, а також особи приналежні до стану рядових оружноі сили, або до жандармерії разом з сими, що є на часовій відпустці, є виняті від виборности і від права вибору то є голосованя, а мають право вибору лише в курії великої земельної посілости.

В курії великої земельної посілости можуть вони голосувати лише через повновласників.

Військові урядники, що остають в постійній чинній службі є виняті від виборности, але мають активне виборче право.

Впрочім не можуть виконувати свого права голосованя в ніякій курії особи, що відбувають в дни вибору переходову військову чинну службу.

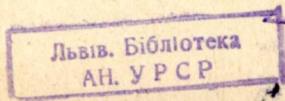
Хто є виключений від права голосованя і виборности ?

Від права вибору і виборности є виключені :

1) Всі особи, які остають під вітцівською властивою, опікою або курателею з виїмком курії великої земельної посілости і цензової міської курії, в яких за них голосують їх батьки чи опікуни.

2) Ті, котрі побирають заосмотрене як убогі з публичних або громадських фондів, або побирали таке заосмотрене в році попереджаючим безпосередно вибір, або взагалі користують ся публичною добродійністю. Не належать тут одначе такі люди, котрі є в службі громади або повіту, прим. поліціанти, пастухи або громадські чи повітові стражники, бо хоч вони є на утриманю гро-

и. 61. 195

33.106

мади, але за то роблять службу. Не тратять виборчого права ті, що побирають підмоги з кас хорих, ренти з причини нещасних пригод, ренти для старців або калік, підмоги побирані членами родини осіб покликаних до чинної військової служби, як також ті, що побирають безплатне удержане в публичних шпиталях, що є звільнені від шкільної оплати або обділені науковими средствами, що побирають підмоги на образоване а також запомоги з причини нещастя.

3) Особи, до яких майна отворено конкурс аж до покінчення конкурсу, а коли вони купці, то аж до відзискання здібності до веденя купецтва.

4) Особи засуджені на кару через суд. В тій справі треба одначе дуже уважати на правні постанови, бо через се є багато баламуцтва і многі виборці тратять своє виборче право з несвідомости закона. Виборець може стратити право голосу лише через карний засуд в суді. Натомість не тратить права голосованя той, хто засуджений староством, громадою, або скарбовими властями і то без ріжницї, чи то була грошева кара, чи кара арешту. Але навіть не кождий судовий засуд потягає за собою втрату права голосованя. Що до того, то закон постановляє, що не має права голосованя той :

Хто є засуджений за який небудь злочин, то зн. хто є засуджений окружним судом на кримінал ;

Хто є засуджений за провину лихви і ударемненя екекуції (з 1. § зак. з дня 25. мая 1883 В. З. Д. ч. 78), за ухилюване від військової служби, за покалічене себе, щоби зробити ся нездатним до війська і взагалі за військові шахрайства.

Вкінци той тратить право голосованя, кого засудить повітовий суд, але лише за крадіж, за спроневіренє, за участь в крадіжи, або в спроневіреню, за обманство, за наклонюване до розпусти, а вкінци за жебрацтво і волокицтво. Караний повітовим судом за інші переступи як прим. за

бійку, за образу чести, не тратить зовсім права голосованя. Утрата права голосованя наслідком судового засуду не все розтягає ся на однаковий протяг часу. Хто є засуджений на кримінал за політичний злочин, той тратить право голосованя лише на так довго, як довго не відсидів ще карі, а як її скінчив, то сейчас відзискує своє виборче право і може без перешкоди голосувати. Політичні злочини є такі, котрі хтось поповняє не для власної користи, але з політичних мотивів. Карний закон узнає за такі злочини: зраду держави, забуренє публичного спокою, бунт, розрух, насильний опір власти з політичних причин, насильне діланє проти публичних зборів і корпорацій, убивство або тяжке ушкодженє тіла з причинене більшим числом людей, де не можна ствердити, чи як раз з руки засудженого походив удар, що спричинив смерть або тяжке ушкодженє тіла, поєдинок, а вкінци каридостойне помаганє при вичислених вчинках. Засуд за сі всі вчинки відбирає засудженому право голосованя лише на час карі а як кару відбуде, то може голосувати.

Як хто засуджений на кримінал за инший злочин що найменше на 5 літ або і на довше, то той не має права голосованя ще через 10 літ по скінченю карі. Коли хто засуджений за инші не політичні злочини на меншу кару як 5 літ, то не має права голосованя ще через 5 літ по відсидженю карі.

А вкінци як хто засуджений повітовим судом на арешт за висше вичислені переступи, той не має права голосу через 3 роки по відбутю карі.

5) Особи, які засуджені на основі закона о забезпеченю свободи виборів, коли сего вчинку допустили ся при виборах до палати послів державної ради або до сойму, тратять виборче право на 6 літ по відбутю карі.

6) Особи поставлені під поліційний нагляд або віддані до заведеня примусової праці не мають права вибору через 3 роки по скінченю поліцій-

ного нагляду згідно по випусценю з заведеня примусової праці.

7) Особи, яким відняв суд вітцівську власть над дітьми не мають права вибору так довго, поки діти остають під чужою опікою, а в кождім випадку через 3 роки по судовім зарядженю.

8) Особи, які більше як 2 рази були засуджені на кару арешту за пиянство, тратять право вибору на 3 роки від скінчення кари.

Знаємо, хто має право голосувати і які є виборчі округи. Тепер обговоримо питанє, як будуть відбувати ся вибори, де коли і в який спосіб буде ся голосувати.

Місце виборів. Безпосередне голосованє.

Доси відбували ся вибори в сільській курії посередно то є правиборці вибирали в громаді виборців, а сі голосували на посла.

Тепер будуть відбувати ся вибори у всіх куріях безпосередно. Кождий виборець голосує просто на посла карткою (тайно), а вибори будуть відбувати ся по всіх громадах.

В кождій громаді, що має після останної конскрипції найменше 500 мешканців, будуть відбувати ся вибори на посла. Лише така громада, яка після останної конскрипції має разом з двірським обшаром менше як 500 мешканців, може бути получена на зарядженє намісництва з одною з поміж найближше положених і під комунікаційним зглядом найдогіднійше получених громад того самого виборчого округа.

Навіть менше число мешканців, бо вже 250 душ населеня одной народности в громаді, тоді як виборці сеї громади належать до ріжних національних виборчих округів, вистарчає, щоби виборці даной народности мали в своїй громаді місце вибору і голосованя на посла. Колиби отже дана народність не мала в громаді навіть 250 мешканців, то її виборці можуть бути на зарядженє намісництва прилучені до одной з найближших громад

того самого національного округу і з нею творити збірне місце вибору.

Розписанє виборів.

Намісник визначає день вибору послів і оголошує в урядовій часописи, а крім того оголошує ся той день афішами по всіх громадах і всіх місцях вибору.

Повна свобода виборчої агітації.

Від хвилі розписаня виборів вільно всюди відбувати передвиборчі збори без повідомлення староства і без його позволення і ніхто не має права забороняти сих зборів, ані їх перебивати, або їм робити які небудь перешкоди. Урядники староства ані жандарми не мають права являти ся на сі збори як урядові особи. Лише на збори під голим небом мусить ся мати призволенє староства.

Як переводить ся вибори в курії сільських громад?

Щоби кождий, що має право голосованя, був допущений до голосованя, мусить бути вписаний в виборчій лісті.

Що то є виборчі лісти?

Виборча ліста то спис управнених до голосованя.

Начальник громади має на приказ староства уложити спис всіх, що мають право голосованя в громаді то є всіх муштин, що мають скінчених 24 літ і від року мешкають в громаді або на двірськїм обшарі, з виїмком сих, що мають право вибору в курії великої земельної посїлости або в мі-

ській цензовій і загальній курії. До виборчої лісти мусить отже начальник громади вписати з уряду всіх мушин, яких виборче управнене є йому відоме або може бути стверджене при помочи певних даних. Сей спис має ся уложити в позабучнім порядку, а при кожній особі має ся подати, хто вона є і під яким числом дому мешкає.

В виборчих лістах в округах курії сільських громад подасть начальник громади в дотичній рубриці, чи вписаному виборцеві прислугує оден чи подвійний голос.

Коли управнені до вибору в громаді належать до окремих виборчих округів з огляду на їх народність, то належить зладити окремі виборчі лісти для виборців одної народности а окремі лісти для виборців другої народности а за підставу розділу виборців на окремі національні виборчі лісти служить останна конскрипція населеня і розговорна мова виборця подана в конскрипції.

Коли виборці з кількох громад голосують в однім збірнім виборчим місци, то підставу виборчих чинностей становлять окремі виборчі лісти поодиноких місцевих громад, упорядковані чергою як частинні лісти, але не треба з сих окремих ліст зладжувати одної загальної виборчої лісти.

Виборчу лісту треба зладити бодай в двох примірниках.

Предкладане виборчих ліст політичній власти.

Разом з виборчою лістою для виборців з курії сільських громад предложить начальник громади староству податкову табелю, то є спис податників, яким признано подвійний голос. Політична власть спростує з уряду помічені неправильности в виборчій лісті і один примірник спростованої лісти зверне начальникови громади. Коли староство вичеркне когось з лісти, то проти сего вичеркнення можна внести реклямацію.

Виложене виборчої лісти до публичного перегляду і визначенє 14 дневного реклямаційного речинця.

Начальник громади має виложити звернену староством виборчу лісту в урядовім льокалі громади до свобідного перегляду через 14 днів, а рівночасно має оголосити в громаді, що виборча ліста є виложена через 14 днів і що в сих 14 днях має право кождий в означених годинах переглядати лісту.

Разом з лістою виложить начальник громади до свобідного перегляду спис оподаткованих і спис сих осіб, що їм признано подвійний голос з титулу особистої кваліфікації.

Коли виборці з одной громади належать до окремих національних виборчих кругів, то належить в кождій громаді виложити окрему національну виборчу лісту в обсязі дотичних виборчих округів.

Рівночасно визначить начальник громади 14 дневий речинець, в котрім вільно вносити реклямації проти виборчої лісти і оповістити, в який спосіб має ся вносити реклямації і рекурси. Сей речинець рахує ся від дня оголошеня згаданого оповіщеня.

Кождому вільно при перегляді виборчої лісти робити відписи з лісти.

В громадах, які мають 5000 мешканців, мусить виборча ліста лежати до перегляду кожного дня бодай 5 годин, а в громадах понад 5000 мешканців 8 годин.

В громадах понад 5000 мешканців має громадський уряд видати вже з початком реклямаційного речинця кождому відбитку лісти за зворотом коштів припадаючих на зладжене одной відбитки лісти.

Що то є реклямації? Хто має право вносити реклямації і як їх вносити та з яких причин?

Реклямації проти виборчої лісти можна вносити :

- 1) проти вписання до виборчої лісти неуправненого до голосовання;
- 2) з причини невписання управненого до голосовання;
- 3) проти признання виборцеві подвійного голосу, як йому належало признати лише оден голос;
- 4) з причини непризнання виборцеві подвійного голосу, хоч йому належало признати подвійний голос;
- 5) в громадах, в яких виборці належать до окремих національних виборчих округів, о перенесенє з одної національної виборчої лісти до другої національної виборчої лісти.

Реклямації з причин наведених під 1), 2), 3) і 4) може вносити кождий виборець, який є вписаний в виборчих лістах даного округу; інтересований може реклямувати своє виборче право, хоча не є уміщений в виборчій лісті; реклямації о перенесенє виборця з одної національної лісти до другої може вносити кождий виборець, який є вписаний на одній з національних виборчих ліст. Прим. виборець української народности може вносити реклямацію о перенесенє виборця польської народности вписаного ошибочно до виборчої лісти української до польської виборчої лісти, або реклямацію о перенесенє виборця української народности, вписаного ошибочно до польської виборчої лісти, з польської до української виборчої лісти. То само може зробити виборець польської народности.

Коли одначе виборець твердить, що його розговірну мову вписано в останній конскрипції незгідно з правдою, бо пр. його розговірною мовою є українська мова і він є Українець, а в конскрипції незгідно з правдою записано, що його розговірна мова є польська мова і тому опираючи ся на неправдивій конскрипції що до його розговірної мови записано його до польської ви-

борчої лісти, то в тім випадку може лише сам інтересований виборець внести реклямацію о перенесенє його з польської до української виборчої лісти і на відворот.

Реклямації о перенесенє виборця з одної національної виборчої лісти до другої національної виборчої лісти можуть опирати ся на двояких причинах: одна причина, коли виборця ошибочно вписано до чужої національної виборчої лісти мимо того, що його народність в останній конскрипції правдиво подана; друга причина: народність виборця є неправдиво подана в конскрипції і тому опираючи ся на неправдивій конскрипції записано його до національної виборчої лісти, до котрої його не можнаби вписати, колиби конскрипція була правдива. В сім другим випадку може лише він сам внести реклямацію о перенесенє його з одної до другої національної виборчої лісти, а реклямації внесені іншими особами, то є неінтересованими, відкидає ся відразу без їх полагодженя.

Виборців німецької народности в одномандатових українських виборчих округах впише ся до української виборчої лісти. Одначе в громадах вичислених в додатку до ординації вільно самому виборцеві німецької народности жадати дорогою реклямації перенесеня його з української до польської виборчої лісти.

Реклямації має ся вносити протягом 14 днів, числячи від дня оголошеня речинця, до начальника громади на письмі або устно. Реклямації треба вносити що до кожного реклямованого окремо, а не можна реклямувати кількох в однім письмі.

Які факти і докази треба подати в реклямації?

Хто жадає вичеркнення особи вписаної в виборчу лісту, має подати факти, які виказують, що реклямована особа не має права голосованя; прим.

коли була карана за переступ крадіжи, а від укінчення кари не минуло 3 роки, треба подати, яким вироком і котрий суд видав вирок (дата і число вироку, прим. вирок ц. к. повітового суду в Товмачи з дня 1. лютого 1914 ч. спр. У. 134/14); або як та особа попала під курателю, подати дату і число судової ухвали, котрою суд узнав особу невласновільною і установив для неї куратора.

Хто жадає вписаня в виборчу лісту поминеного в ній, має представити докази, що дотична особа має право голосованя. Реклямант мусить представити, що реклямований скінчив 24. рік, є австрійським горожанином і мешкає в громаді від року.

Коли реклямуючий жадає перенесеня з одної національної виборчої лісти до другої, має навести і виказати факти, котрі доказують його народність, а має се подати на приписанім формуляри, який видасть староство на жадане безплатно.

Всі реклямації і прочі письма, що дотичать реклямаційного поступованя, є вільні від стемпля.

Взір реклямації о вичеркнене неуправненого.

В виборчій справі вільне
від стемпля.

До

Світлого Начальства громади
в Грушці

Стефан Барчук, господар в Грушці,
виборець поміщений в виборчій лісті ч. 23.

вносить реклямацію проти неправного уміщеня в виборчій лісті Івана Меринди.

Світле Начальство громади!

В виборчій лісті до краєвого сойму в громаді Грушка є уміщений Іван Меринда, замешкалий в громаді під 58. ч. дому.

Тому, шо Іван Меринда був два рази караний арештом за пиянство вироками ц. к. повітового Суду в Товмачи з дня 30. серпня 1912. ч. спр. У 2656/12 і з дня 1. липня 1913, ч. спр. У 1681/13, а від покінчення кари не минуло ще 3 роки, стратив він право голосу.

Тому прошу вичеркнути його з виборчої лісти.

Стефан Барчук.

Причини, для яких можна вносити реклямацію о вичеркнене з виборчої лісти, подані висше при постановах, хто є виключений від права вибору і виборности. До сих причин додати треба ще одну причину: коли хтось не мешкає ще цілий рік в громаді.

Взір реклямації о впис на лісту.

В справі виборчої реклямації вільне від стемпля.

До

Світлого Начальства громади
в Колинцях

Іван Коргунік, господар в Колинцях
вносить реклямацію о впис
до виборчої лісти.

1 прилога.

Світле Начальство громади!

В виборчій лісті до краєвого сойму в громаді Колинці не є уміщений підписаний Іван Коргунік, господар замешкалий в Колинцях, під 35. ч. дому.

Підписаний має 30 літ, уродився в Колинцях, є австрійським горожанином, не був караний за переступ, що виключивби його від права вибору, і мешкає відуродження, отже більше як рік в громаді Колинці.

Всі сі обставини доказує підписаний залученою під а) метрикою уродження.

На тій підставі реклямує підписаний своє виборче право в громаді Колинці і просить умістити його в виборчій лісті.

Іван Коргунік.

Взір реклямації з причини признання виборцеві подвійного голосу замість одного.

Виборча реклямація вільна від стемпля.

До

Світлого Начальства громади
в Гринівцях

Стефан Іванишин, виборець уміщений в виборчій лісті під 50 ч.
в Гринівцях

вносить реклямацію з причини безпідставного признання Стефанови Дмитрукови подвійного голосу.

1 прилога.

Світле Начальство громади!

В виборчій лісті до краєвого сойму признано в громаді Гринівці виборцєви Стефанови Дмитрукови поміщеному в лісті під 70. ч. подвійний голос, хоча він від року не оплачує в громаді Гринівці ніяких податків, бо свій ґрунт переписав на діти, що доказує посвідченє податкового уряду в Товмачи долучене під а).

Тому вношу спростувати виборчу лісту в сім напрямі, що Стефанови Дмитрукови признає ся лише оден голос.

Стефан Іванишин.

Взір реклямації з причини непризнання подвійного голосу.

В справі виборчої реклямації
вільне від стемпля.

До

Світлого Начальства громади
в Долинї

Іван Крихівський, виборець уміщений в виборчій лісті до 49. ч. в Долинї

вносить реклямацію задля непризнання йому подвійного голосу.

1 прилога.

Світле Начальство громади!

В виборчій лісті до краєвого сойму для громади Долина уміщено підписаного Івана Крихівського під 49 ч. як виборця з одним голосом.

Підписаному прислугує право подвійного голосу на основі оплачуваних в громаді Долина сталих податків в річній висоті 6 К., а ся податкова квота належить після податкового спису до перших двох третих частий всіх оподаткованих в громаді Долина.

Ту обставину доказує підписаний долученою під а) податковою книжочкою.

Підписаний вносить спростувати виборчу лісту в сім напрямі, що підписаному Іванови Крихівському признає ся подвійний голос.

Іван Крихівський.

Взір реклямації о перенесене виборця з виборчої лісти округа для виборців польської народности до лісти округа для виборців української народности.

В справі виборчої реклямації вільне від стемпля.

До

Світлого Начальства громади
в Вікнянах.

Микола Качорак в Вікнянах уміщений в виборчій лісті для виборців польської народности під 30 ч.

вносить реклямацію о перенесене з лісти для виборців польської народности до лісти для виборців української народности.

Світле Начальство громади!

В виборчій лісті для виборців польської народности до краевого сойму в громаді Вікняни уміщено під 30. ч. підписаного Миколу Качорака, хоча підписаний є української народности, бо розговорною мовою підписаного є українська мова як се згідно з правдою вписано в останній конскрипції з 1910 р., а сю обставину доказує підписаний конскрипційним оператом перехованим в ц. к. Старостві в Товмачи та метрикою уродження, тут під а) долученою, з котрої виходить, що підписаний є гр.-кат. віроісповіданя.

Тому просить підписаний о перенесенє його з виборчої лісти для виборців польської народности і вписанє його в лісті для виборців української народности.

Микола Качорак.

Взір реклямації о перенесенє виборця з лісти для виборців польської народности до лісти для виборців української народности і з лісти для виборців української народности до лісти для виборців польської народности з причини неправдивого впису народности в останній конскрипції видасть правительство по оголошеню виборчого закона.

Виказ внесених реклямацій.

Начальник громади зладить виказ реклямованих осіб, до котрого впише окремо:

1) особи, що до котрих зажадано вичеркнення їх з виборчої лісти;

2) особи, що до котрих зажадано признаня їм права одного а не подвійного голосу;

3) особи, що до котрих зажадано додаткового вписання їх до виборчої лісти;

4) особи, для котрих зажадано признання подвійного а не одного голосу;

5) особи, що до котрих зажадано перенесення з лісти одного народного округу на лісту другого.

Виказ реклямованих осіб виложить начальник громади найпізнійше третого дня по упливі реклямаційного речинця в громадськiм уряді до свобідного перегляду через 3 дні і оголосить се публично.

Оборона і спротиви проти реклямацій.

Протягом сих трох днів вільно інтересованим особам вносити оборони і спротиви проти реклямацій.

Начальник громади має дати можливість особам, що до котрих зажадано вичеркнення з лісти або признання їм лише одного голосу замість подвійного, поінформувати ся про мотиви реклямацій то є прочитати сі реклямації. Оборони і спротиви належить вносити до начальника громади письменно або устно.

Предкладане реклямацій і оборон та спротивів староству до порішення.

Внесені реклямації предложить начальник громади до рішення політичній власті долучаючи до поодиноких реклямацій внесені оборони і спротиви.

Рекурси проти рішення реклямацій.

Реклямації рішає староство, а проти його рішення може сей, що вніс реклямацію, як і сей, до котрого особи відносить ся видане рішення, внести протягом трех днів відклик до намісництва.

Рішене намісництва є в кождім випадку остаточне. Реклямації і відклики, які внесено по упливі речинця, належить відкинути як спізнені.

В разі узгляднення реклямації спростує політична власть оба примірники виборчої лісти відповідно до рішення.

Коли власть рішить, що особа, що до котрої внесено реклямацію, з огляду на свою народність не належить до сего виборчого округу, на котрого лісті уміщена, то поручаючи вичеркнене її з сеї лісти зарядить рівночасно вписане її на виборчу лісту виборчого округу, до котрого належить після своєї народности.

Впрочім починаючи від хвилі виложення виборчої лісти належить спростувати виборчу лісту лише о стільки, о скільки се є обовязком політичної власти, яка аж до часу на 3 дни перед речинцем вибору може вичеркнути з виборчої лісти всі вписані на ній особи, що до котрих утрата австрійського горожанства, виняте або виключене від права вибору аж пізнійше наступили або вийшли на яву.

Доконані політичною власттю спростованя виборчої лісти належить подати до відома начальника громади для спростованя також того примірника лісти, що знаходить ся в громадськім уряді.

Поновне предкладане примірника лісти староству.

Найпізнійше 8 днів перед виборами предложить знов начальник громади виборчу лісту, що знаходить ся в громадськім уряді, політичній власти, яка провірить, чи переведено в ній заряджені в часі реклямаційного поступованя спростованя виборчої лісти та чи оба примірники виборчої лісти годять ся. Якби оба примірники виборчої лісти не годили ся з собою, спростує староство оба примірники згідно. Оден примірник виборчої лісти належить доручити виборчому комісареві.

Як зайде потреба спростованя виборчої лісти на основі реклямаційного рішення вже по її відданю виборчому комісареві, то власть повідо-

мить про се сейчас начальника громади місця вибору і виборчого комісара. Начальник громади спростує лісту в присутности виборчого комісара, долучуючи до неї припорученє власти, яким заряджено спростованє. Виборчі лісти є дуже важні, бо право голосованя може виконати лише сей, що є до них вписаний. Хто не допильнує, щоби був вписаний в лісту, сей не буде виборцем, хочби був управнений до голосованя.

На начальнику громади залежить багато, бо він сам з уряду, без ніякої просьби, мусить вписати всіх управнених до виборчої лісти.

Але не всі начальники виконують сей обов'язок совісно. Лісти укладають громадські писарі, що часто мешкають на другім селі і навіть не знають добре людий. Тому укладають вони виборчу лісту як небудь, опускають багато управнених, щоби лише зробити лісту та предложити її староству. Спростувати лісту дорогою реклямацій річ труднійша, бо раз — виборці не переглядають лісти і не вносять реклямацій, а друге — староство полагоджує реклямації недбало, часто через брак часу, і звичайно полагоджує їх відмовно, щоби не завдавати собі труда спростованєм лісти. Тому громадський виборчий комітет має наперед списати всіх повнолітних муштин не поминаючи ані одного і постарати ся о податкову табелю, щоби знати, котрим виборцям признати подвійний голос на підставі податкового спису. Двом третинам найвисше оподаткованих треба признати подвійний голос, а всім прочим один голос. Так уложений комітетом спис виборців треба передати начальникови громади і допильнувати, щоби він уложив з него виборчу лісту. Але все треба пильнувати, щоби начальник громади уложив лісту так, щоби ані одного виборця в ній не поминено.

Дальше треба пильнувати, щоби виборців української народности, не вписувати до лісти для виборців польської народности, бо се націо-

нальна страта. Громадський виборчий комітет мусить зрозуміти велику вагу точних і справедливих виборчих ліст і їх значіне для виборів.

Легітимаційні карти.

Як вже реклямації порішено і виборчі лісти справлено, виготовить староство для виборців з кожної громади легітимаційні карти до вибору посла.

В легітимаційних картах буде подане порядкове число виборчої лісти, місце, день і година, коли розпічне ся голосоване, і година, в якій має ся скінчити голосоване, імя, назвиско і мешкане виборця, число послів, на котрих має право голосувати, л вкінци, чи виборець має один, чи подвійний голос.

Виборцям треба доручити легітимаційні карти до їх помешкань; староство може переслати легітимаційні карти почтою, або припоручити їх доручене начальникови громади.

Староство оголосить візване до виборців, щоби недоручені їм легітимаційні карти найдалше на 24 годин перед вибором відобрали собі особисто в означенім в оповіщеню місци. Як би хтось загубив легітимаційну карту, або її хтось ушкодив або подер, то виборець має зголосити ся лише до староства, котре видасть йому дуплікат легітимаційної карти навіть в самім дни вибору.

Карти до голосованя.

До доконаня вибору послів належить видати виборцям разом з легітимаційними картами карти до голосованя, які мусять бути заосмотрені урядовою печаткою староства, яке виставляє легітимаційні карти, і які крім сего мають містити замітку, що кожду иншу неурядову карту голосованя буде уважати ся неважною.

На карті голосованя належить подати, на кілька послів виборець має право голосувати, та чи виборець має голосувати лише на посла, чи також на його заступника. Коли виборцєви прислугує подвійний голос, то се має бути зазначене в середині карти до голосованя а також зверху в такий спосіб, щоби по зложеню було се видне.

Карти голосованя потрібні для виконаня тіснійшого вибору видає виборчий комісар, о скільки їх перед тим старство не доручило виборцям.

В місце затрачених або непридатних до ужитя карт голосованя мусить видати на жаданє виборців старство, а в дни вибору або в дни тіснійшого вибору виборчий комісар інші чисті карти голосованя.

Кілько часу треба визначити на голосованє?

На голосованє треба визначити тільки часу, щоби всі виборці могли віддати голоси.

Виборча комісія.

Вибори переводить виборча комісія в присутности виборчого комісаря. Виборча комісія складає ся з 7 членів, а в громадах, що числять менше як 1000 мешканців, з 5 членів.

З правила належить вибрати одну виборчу комісію в кождім місци вибору.

Але може, а в деяких випадках мусить урядувати більше комісій в однім місци вибору.

Національні виборчі комісії. Коли в однім місци вибору мають голосувати виборці української народности і виборці польської народности, а кожда народність має свої окремі національні виборчі округи, то для виборців кождої народности мусить ся вибрати окрему виборчу комісію, що урядує окремо від комісії вибраної для вибор-

ців другої народности і то на іншій місци, як обі національні комісії переводять вибори рівночасно, або в сім самім виборчім льокалі, але не рівночасно, лиш пізнійше, як перша покінчить вибори.

Коли одна і друга народність буде голосувати в кожній громаді на місци, а коли її виборців прилучить ся до голосованя в іншій громаді, про се сказано висше. Виборці одной народности будуть отже голосувати в своїй громаді, коли число мешканців сеї народности в громаді виносить бодай 250, а коли менше, то можна виборців сеї народности приділити до голосованя в іншій сусідній громаді.

В великих а особливо в розкинутих громадах можна для виборців одной народности утворити більше виборчих комісій. По містах, де є велике число виборців, творить ся більше комісій в різних дільницях. Звичайно на 1000 виборців припадає одна виборча комісія. Придлене в борців до поодиноких комісій після дільниць міста має наступити перед зладженем виборчих ліст; а коли більше комісій має урядувати в однім будинку, то приділяє ся виборців до каждой комісії після азбучного порядку і то перед виготовленем виборчих легітимацій.

Коли каждая дільниця або окремі присілки мають мати окрему виборчу комісію, то для каждой дільниці або присілка зладить ся окрему виборчу лісту, бо в сім випадку трактує ся дільницю як окрему громаду. Коли для всіх виборців ладить ся одну виборчу лісту, то тоді можна їх приділити до окремих комісій після азбучного порядку і се має ся зазначити в легітимаційних картах.

Придлене виборців до кількох комісій має ся наперед оголосити в громаді.

Громада постарає ся о відповідний льокаль і потрібне уряджене та прибори до писаня для виборчої комісії і для виборців.

Хто вибирає виборчу комісію?

Трех згідно двох членів комісії і двох заступників вибирає громадська рада місця вибору з поміж виборців, а трех згідно двох членів і двох заступників покликуює з поміж виборців виборчий комісар. Так іменовані члени комісії вибирають абсолютною більшістю голосів ще одного члена (7-го згідно 5-го члена комісії), котрий мусить бути виборцем в данім виборчім окрузі. Колиби на него не впало більше як половина голосів, то треба зарядити поновне голосованє, а колиби навіть при поновнім голосованю не осягнуто абсолютної більшої голосів, то в сїм случаю визначить сего члена комісії виборчий комісар.

В одномандатових національних виборчих округах може бути членом комісії лише виборець, що належить до сего національного виборчого округа.

В двомандатових мішаних виборчих округах сільської курії має виборчий комісар старати ся, щоби обі народности мали своїх членів в виборчій комісії.

Усі 7 згідно 5 членів комісії вибирають з поміж себе провідника комісії, а вибраним є сей, на кого впаде найбільше голосів (релятивною більшістю). Якби була рівність голосів, то рішає жереб, який витягне виборчий комісар.

Щоби комісія могла важно рішати і уконституувати ся, потрібна присутність найменше 4 членів. Провідник комісії голосує лише в случаю рівності голосів і в такім разі рішає своїм голосом.

Комісія має право рішати о допушеню виборця до голосованя і о важности відданого голосу, але лише тоді:

а) як при голосованю піднесе хтось заміт, що голосуюча особа не є та сама, за котру вона представляє ся і котру вказує легітимацийна карта;

б) як зайде сумнів, що до важности відданого голосу (приміром не докладно названа особа посла), або

в) як піднесено заміт, що голосуючий вже по усталеню виборчої лісти стратив право голосування.

Хто має право підносити такий заміт?

Заміти під а) і в) має право підносити не лише комісар і члени комісії, але також кождий виборець і то устно, або письменно, але лише так довго, доки виборець, проти котрого підносить ся заміт, не віддав голосу. Як хто віддасть вже голос, то не можна проти того голосу підносити вже заміту з тих причин. Такі заміти мусить рішати комісія зараз перед приступленем до дальшого виборчого акту.

Виборча комісія не може сего рішення відкладати на пізнійше. Проти рішення комісії нема рекурсу.

Вибори переводить виборча комісія, а не комісар. Від неї залежить дуже багато. Громадські ради повинні вибирати на членів комісії передовсім розумних і письменних та найінтелігентнійших виборців.

Виборчий комісар.

Виборчого комісара назначує староство з поміж урядників або і не урядників. Се є почесний уряд, котрий є обовязаний приймати кождий, хто в сім місци, де має як комісар урядувати, має право вибору.

Комісар має дбати про удержане порядку і спокою при виборчим актї і про точне примінене постанов виборчого закона. Він має право не допустити, щоби виборча комісія переступила свій круг діланя. До помочи комісареви має ся додати писаря, котрий має вести протокол виборчого акту і записувати в нїм все, що важнійшого при виборі зайде, а особливо записувати усї ухвали виборчої комісії.

Що то є мужі довіря і які вони мають права?

Щоби забезпечити ся неред надужитями комісії, а іменно, щоби хто не вкрав або не підміняв відданих карток, щоби їх фалшиво не відчитувано, або фалшиво не обчислено, можуть вивборці покликати до виборчого акту своїх мужів довіря.

Закон постановляє, що мужів довіря покликають партії, котрі старають ся о вибір свого кандидата. Таких мужів довіря може бути при виборах по селах 2 — 5, в містах до 10, а що кожда партія схоче мати таких мужів довіря, то допущене буде з кождої партії лише таке число, щоби всіх мужів довіря не було більше як 5 по селах, а більше як 10 по містах. Кожда партія повинна проте подати від себе 5 мужів довіря по селах, а по містах 10.

О допущенє мужів довіря так до вибору, як і до головної виборчої комісії треба подавати до староства вчасно перед вибором на письмі без стемпля. В письмі треба подати імена і назвиска мужів довіря, котрими можуть бути лише сї особи, що мають в тім місци право голосованя.

Взір поданя о допущенє мужів довіря.

До

Світлого ц. к. Староства
в Товмачи.

Іван Когруник і тов. виборці громади Гринівці, як представники укр. радикальної партії

просять о допущенє до виборчого акту мужів довіря.

Світле ц. к. Староство!

В дни 3. вересня 1914. р. мають відбути ся вибори до краюого сойму в громадї Гринівці, товмацького повіта, що належить до виборчого округа ч. 138.

О мандат з сего округа старася кандидат укр. радикальної партії п. ....

(подати імя і назвиско), котрого так підписані, як і загал виборців сеї громади хочуть вибрати своїм послом і на котрого будуть голосувати.

З сеї причини просять підписані, як партія стараюча ся о вибір сего посла:

Світле ц. к. Староство зволить зарядити, щоби до сего виборчого акту допущено по мисли 32. §. виб. зак. отсих мужів довіря :

- 1) .....
- 2) .....
- 3) .....
- 4) .....
- 5) .....

всіх замешкалих в Гринівцях і управнених в сій громадї до голосованя.

В Гринівцях, дня 25. серпня 1914 р.

Подібне письмо належить внести до староства о допущенє мужів довіря до головної виборчої комісії, а мають його внести виборці сеї громади, в котрій збирає ся головна виборча комісія.

Такі подання має підписати як найбільше число виборців.

Які права мають мужі довіря ?

Мужі довіря мають право бути при цілім виборчим акті від самого початку аж до кінця, то є до оголошення результату вибору.

Вони мають право глядіти на се, як голосує ся, чи комісія не заглядає до карток, чи не дає хто більше карток, а по скінченню голосованя мають бути при скрутинії і дивити ся, як картки отвирають ся, наглядати, чи комісія вірно відчитує імена кандидатів з карток, чи вірно обраховує картки і чи справедливо записує ся число голосів.

• Мужам довіря вільно в часі виборчого акту робити собі записки, але не мають вони права мішати ся до виборчого акту і впливати на сей акт яким небудь способом.

Вони мають бути лише свідками на се, як вибір переводить ся. Мають вони право робити заміти, колиби який виборець голосував на чужу легітимацію, закинути, що се не є та сама особа, як також закинути, як би голосував хтось такий, що вже по усталеню виборчої лісти утратив право голосованя. Такі заміти мужів довіря мусить ся записати в протоколі і комісія мусить сейчас сі заміти порішити.

На мужів довіря належить подавати найліпших, найпевніших і найінтелігентніших виборців з громади, а конечно письменних, бо лише так люди зуміють запобічи надужитям при виборчим акті.

Коли в однім місци вибору голосують виборці з кількох громад, то вільно подавати на мужів довіря виборців з кожної з прилучених до збірного місця голосованя громад.

Як відбуває ся сам виборчий акт?

Час, коли мають розпочати ся вибори і як довго має тревати голосованє, має ся так означити, щоби виборцям була забезпечена повна можливість віддава голосів. Хоч мине година в котрій має скінчити ся голосованє, то не можна виключити від голосованя сих виборців, що ще не голосували, як вони знаходять ся в виборчїм льокалі, в почекальни призначеній для виборців, або безпосередно перед виборчим льокалем.

Сї постанови нового виборчого закона мають на цілі забезпечити виборцям можливість виконати своє виборче право голосованя і охоронити їх перед вчасним замкненєм голосованя.

Для ужитку виборців мають знаходити ся в виборчїм льокалі столи, крісла, лавки, пера і атрамент, щоби виборці могли вигідно виповнити картки.

Виборчі комітети повинні постарати ся, щоби виборці мали виповнені картки перед голосованєм.

Всі виборці мають явити ся до голосованя вчасно з легітимацийними картами і виповненими картами до голосованя в виборчїм льокалі. Окремо не скликує ся виборців до голосованя, тому кождий виборець має сам явити ся без кликаня в означеній годині.

Вступ до виборчого льокалю мають лише виборці, а по віддачі голосу мають вони вийти з льокалю, щоби не робити товпи. Виборці можуть входити до льокалю разом, а не лиш по одному; староство може одначе зарядити, щоби не всі виборці разом, лише по кількох, а найменше по 3 входило до льокалю до голосованя.

Заборона агітації в часі голосованя.

В часі вибору не вільно виголошувати промов до виборців в виборчїм льокалі, в будинку,

в котрім знаходить ся сей льокаль,анї поблизько виборчого льокалю на такій просторони, яку означить старство. Се має ся оголосити виборцям і прибити оголошенє на будинку, в котрім знаходить ся виборчий льокаль.

Не можна уважати за агітацію, як виборець другому виборцеві на його просьбу і згідно з його бажанєм виповнить картку до голосованя, бо на се навіть в самім виборчім льокалі виразно позволяє закон.

Вибори треба приготувати наперед так, щоби перед вибором всі мали все готове, щоби не треба було в часі виборчого акту ніякої агітації.

Початок вибору.

В дни вибору о означеній годині і в означенім льокалі розпочинає ся вибір уконституованєм виборчої комісії, яка відбере виборчу лісту і викази голосованя, та лісти обчисленя голосів.

Якби виборча комісія не могла уконституувати ся задля браку комплекту, колиби отже не явило ся навіть 4 членів комісії або їх заступників в означеній годині, або по уконстатуованю члени комісії і їх заступники zdeкомплетували комісію, тоді переведе вибір сам виборчий комісар.

Голосованє відбуває ся картками.

При виборі вільно уживати лише карт до голосованя виданих старством, та заосмотрених його печаткою під неважністю голосу.

Назвиска кандидатів на картах голосованя можна написати, надрукувати, або витиснути печаткою, але не вільно наліплювати на карту до голосованя окремих карточок.

Безпосередно перед початком голосованя виборча комісія переконає ся в присутности мужів довіря, чи урна призначена на карти до голосованя є порожна.

Голосованє розпочинає ся сим, що члени виборчої комісії віддають свої голоси.

Опісля віддають голоси прочі виборці.

Кождий виборець має показати свою легітимаційну карту, котру належить йому по перегляді звернути, а відтак віддати карту голосованя.

Виборців, котрі віддають голос, треба записувати по імени і назвису в виказ голосованя, якого оден примірник веде писар, а другий оден з членів виборчої комісії.

Рівночасно треба зазначити в виборчій лісті, що виборець віддав голос.

При голосованю відбирає провідник виборчої комісії від кожного виборця зложену карту голосованя, вкладає кожду з окрема, не розвиваючи її, до виборчої урни і уважає, щоби виборець замість одної не віддав більше карт голосованя, або замість карти з одним голосом не віддав карти з подвійним голосом.

Раз розпочатого голосованя не можна з правила перервати.

Голосованє треба замкнути о означеній годині. Одначе від голосованя не вільно виключити сих виборців, які явили ся до вибору в виборчім льокалі в почекальні призначеній для виборців, або безпосередно перед виборчим льокалем ще перед упливом назначеної для замкнення голосованя години.

Виборчий комісар має передовсім уважати, щоби сих виборців не виключено від виконаня голосованя.

Перерва в голосованю. Коли зайдуть обставини, що перешкаджують розпочатю, дальшому ходови, або покінченю виборчої чинности, може виборча комісія за згодою виборчого комісаря івдложити цілком, або продовжити виборчу чинність на другий день.

Всяке відложеноє вибору треба в час оголосити в громадї.

Коли вже розпочало ся голосованє, має виборча комісія і виборчий комісар в разі перерви голосованя опечатати виборчі акти і виборчу урну з картками голосованя, що в ній є, та переховати їх аж до дальшого ходу виборчої чинности.

Замкнене голосованя і скрутинія.

Як мине година, в якій мав вибір скінчити ся і всі присутні в льокалі або перед льокалем виборці вже переголосували, оголосить провідник комісії, що голосованє замкнене. Всі виборці мусять покинути виборчий льокаль, а лишають ся лише комісія, комісар з писарем і мужі довіря. Провідник комісії помішає картки в урні, відтак вийме їх і счислить, кільки є всіх карток. Число карток мусить годити ся з лістою голосованя.

Опісля оден член виборчої комісії розвиває кожду картку з окрема, оглядає її і подає другим членам до оглянення. Мужі довіря мають право дивити ся в картки, бо вони мають право власними змислами спостерігати все, що належить до виборчого акту.

При виборі в курії сільських громад треба окремо почислити картки з подвійним голосом, а окремо картки з одним голосом і записати в лісті обчисленя голосів окремо поодинокі голоси, а окремо подвійні голоси.³ Провідник комісії відчитує голосно картки. Два члени виборчої комісії пишуть дві окремі лісти обчисленя голосів (кож-дий окремо), в котрих вписують імя і назвиско кожного кандидата, а побіч сего назвиска дописують при першім голосі, який на него впаде, число 1, при другім голосі 2, при третім голосі 3 і т. д. Подвійні голоси треба окремо вписати в лісті обчисленя голосів і число подвійних голосів помножити через 2. Обі лісти обчисленя голосів мусять вповні годити ся з собою. Мають їх підписати всі члени комісії і виборчий комісар. Суму відданих на кожного кандидата голосів мусить ся

записати в протоколі цифрами і буквами. В лісті обчислення голосів вписує ся лише важні голоси. Неважних голосів не числить ся зовсім.

Неважні голоси є:

- 1) ті, що впали на особи, що не мають права виборности;
- 2) ті, при котрих виборець додав які небудь услівя або порученя послови;
- 3) такі недокладні, що не дасть ся означити точно особи, на котру виборець хотів голосувати;
- 4) порожні картки.

В двомандатових виборчих округах, в яких вибирає ся також заступників посла, не числить ся до важних голосів тих карток, на яких є поданий лише заступник посла. Неважних голосів не числить ся до відданих голосів.

Коли на карті голосованя написано більше імен і назвиск, як виборець має вибрати послів, то узгляднює ся лише перше імя і назвиско і така картка є важна.

По списаню і обчисленю всіх відданих голосів мають всі члени комісії, комісар і писар підписати протокол, всі члени комісії і комісар лісту голосованя і лісту обчислення голосів, а опісля разом запакувати і опечатати всі виборчі акти то є виборчу лісту, лісту голосованя, лісту обчислення голосів і протокол з важними і неважними картками. На верху сеї пачки треба написати, що се є виборчі акти дотичної громади, і передати їх виборчому комісареві.

Коли котрийсь член комісії відмовить свого підпису на виборчим актї, треба подати до протоколу причину відмови підпису.

Вислід голосованя оголосить провідник комісії по відчиненю виборчого льокалю.

Як вибір посла dokonує ся лише в однім виборчим місци і вибору посла довершено, перешле виборчий комісар виборчі акти до намісни-

цтва. Коли вибір посла відбуває ся в кількох виборчих місцях, перешле комісар виборчі акти головному виборчому комісареві, що урядує в головнім місци вибору при головній виборчій комісії.

Головне місце вибору. Головна виборча комісія.

В кождім сільським і в кождім українським міським виборчим окрузі, голосованє на посла відбуває ся по громадах, і через те виборчих місць є дуже багато. Тому аж счислене всіх голосів зі всіх виборчих місць цілого виборчого округу викаже, котрий кандидат дістав таке число голосів, що став вибраний послом. Тому по укінченю виборів в поодиноких громадах, які є місцями вибору, має комісар кожного виборчого місця переслати опечатані акти вибору головному виборчому комісареві в головнім місци вибору, де буде урядовати головна виборча комісія.

Де буде головне місце вибору?

Коли виборчий округ цензової, або загальної міської курії складає ся з кількох міст або місцевостей, головним місцем вибору, де збирає ся головна виборча комісія, є громада подана в табеляричнім додатку на першім місци в назві виборчого округу.

В виборчих округах курії сільських громад збирає ся головна виборча комісія в осідку повітового суду того повіта, що поданий на першім місци в назві виборчого округу, як що в табеляричнім додатку не подано иншого місця, де має зібрати ся головна виборча комісія.

Головна виборча комісія збере ся в означнім дни в присутности головного виборчого комісара. Головна виборча комісія складає ся з 7 членів і 4 заступників; 3 членів і 2 заступників вибирає громадська рада тої громади, де є осідок

головної комісії, зпоміж виборців сеї громади управнених до вибору в сім виборчим окрузі (Українців в українським виборчим окрузі, а Поляків в польським виборчим окрузі), а 3 членів і 2 заступників покликуює головний виборчий комісар; сегого члена вибирають сі 6 членів абсолютною більшістю голосів, а колиби не можна її осягнути навіть по другім голосованю, заіменує сегого члена виборчий комісар. Члени комісії вибирають з поміж себе провідника комісії зглядною більшістю голосів. На випадок рівности глосів рішає жереб, який витягне виборчий комісар. Членів виборчої комісії, яка переводила вибір в громаді, в котрій збирає ся головна виборча комісія, можна визначити також на членів головної комісії.

Колиби головна виборча комісія не могла уконституувати ся, або колиби по уконституованю члени і заступники здекомплетували комісію, перейме чинности головної комісії сам головний виборчий комісар.

В часі обчислення вислідів вибору мають приступ до льокалю сеї комісії лише виборчий комісар, члени головної виборчої комісії, писар і мужі довіря.

Мужі довіря при головній виборчій комісії мають ті самі права, що і при звичайних виборчих комісіях.

Що має робити головна виборча комісія ?

Головна виборча комісія має лише зрахувати висліди глосовань з поодиноких виборчих місць. Вона не має права ані провірювати, ані поправляти, ані доходити важности або неважности поодиноких виборчих актів.

По скінченю обчислення голосів підпишуть списаний з сеї чинности протокол члени комісії, виборчий комісар і писар, опечатають його разом з виборчими актами, надісланими з поодиноких

виборчих місць, заосмотрять написию дотично вибору посла і передадуть виборчому комісареві, що відсилає їх до намісництва.

Провідник головної виборчої комісії оголосить явно остаточний результат: хто вибраний послом.

Кілько голосів мусить мати кандидат, щоби був вибраний послом?

В одномандатових виборчих округах є вибраний послом сей кандидат, що одержав більше як половину всіх відданих важних голосів.

Як ніхто з кандидатів не дістав абсолютної більшости голосів, заряджує ся тіснійший вибір.

До тіснійшого вибору приходять ті два кандидати, які при головнім виборі одержали найбільше число голосів.

При тіснійшім виборі мають виборці голосувати лише на одного з сих двох кандидатів, який прийшов до тіснійшого вибору. Кождий голос, що впаде на кандидата, який не прийшов до тіснійшого вибору, є неважний і його зовсім не рахує ся.

Виборці, що не голосували при головнім виборі, можуть голосувати при тіснійшім виборі.

Хто заряджує тіснійший вибір і коли?

Тіснійший вибір заряджує головний виборчий комісар.

День, в котрім тіснійші вибори мають відбути ся, визначає намісник вже при розписаню виборів з кожної курії.

Тіснійший вибір переводить ся так само як головний вибір.

Вибраний при тіснійшім виборі є сей кандидат, котрий одержав найбільше число голосів.

Якби при тіснійшім виборі всі віддані важні голоси рівно розділили ся між обох кандидатів, рішає про се, хто з сих двох кандидатів є вибра-

ний послом, жереб, витягнений предсідателем головної виборчої комісії.

Хто з кандидатів є вибраний послом в двомандатових виборчих округах ?

В двомандатових сільських виборчих округах всі виборці є разом списані в виборчій лісті і разом в одній комісії голосують, так як при парламентарних виборах.

На кожний двомандатовий сільський виборчий округ припадають два послы і два заступники, але кожний виборець може голосувати лише на одного посла і його заступника.

Вибрані є ті два кандидати, на котрих впало разом більше як 70% всіх відданих важних голосів, а кожний з них дістав на себе більше як 30% всіх відданих важних голосів.

Коли оба кандидати, що дістали найбільше голосів, не зібрали на себе разом більше як 70% всіх відданих важних голосів, або як оба зібрали вправді на себе разом більше як 70% всіх відданих важних голосів, але оден з них не дістав на себе більше як 30% всіх відданих важних голосів, (бо прим. оден кандидат дістав 45% всіх важних голосів, а другий лише 29% всіх важних голосів, отже оба дістали аж 74% всіх важних голосів, але лише оден дістав більше як 30%, а другий менше як 30%) то ні оден з них не є вибраний послом. Тоді приходиться отже до тіснійшого вибору.

Але якби при першій виборі всі важні голоси поділили ся лише між двох кандидатів (ставало лиш двох кандидатів), то сї два кандидати є вибрані послами, хочби оден з них не дістав більше як 30% всіх важних голосів. Се розуміє ся само собою, бо до тіснійшого вибору приходять 3 кандидати, а в данім разі є лише два кандидати, то-

му шкода робити тіснійший вибір, бо при нїм задержить ся то само відношенє голосів.

Лише оба кандидати разом можуть бути вибрані послами при першїм виборі, а ніколи не може бути вибраний оден, а на другого заряджений тіснійший вибір.

Коли отже оба кандидати не дістали разом більше як 70⁰/₀, а кождий з них більше як 30⁰/₀ всіх відданих важних голосів, то ні оден з них не є вибраний послом і приходить до тіснійшого вибору.

Поновного вибору нема, але відразу тіснійший вибір.

Тіснійший вибір заряджує головний виборчий комісар на основі обчисленя голосів головною виборчою комісією між семи трома кандидатами, котрі при головнім виборі одержали найбільше число голосів.

Вибрані при тіснійшїм виборі є ті два кандидати, на котрих впгло найбільше число голосів (зглядною більшостю).

Колиби при головнім виборі з чотирох кандидатів два кандидати одержали рівне число голосів, рішає жереб, який витягне провідник головної комісії, хто з сих двох кандидатів має прийти до тіснійшого вибору.

Кждий голос, який впаде на кандидата, що не входить до тіснійшого вибору, є неважний.

Коли при тіснійшїм виборі всі віддані важні голоси є рівно розділені поміж всіх трох кандидатів, що входять до тіснійшого вибору, рішає жереб, витягнений провідником головної комісії, котрі два з них є вибрані послами.

Колиби в двомандатовім сільськїм виборчїм окрузї при головнім виборі, або при тіснійшїм виборі всі голоси впали на одного кандидата, він буде вибраний послом, а намісник розпише безпроволочно на основі тих самих виборчих ліст доповняючий вибір на другїго посла, а сей вибір

переводить ся після постанов о виборі посла в одномандатовім виборчій окрузі.

В котрих виборчих округах вибирає ся заступників посла і як вибирає ся їх ?

В одномандатових виборчих округах не вибирає ся зовсім заступника посла.

Заступників послів вибирає ся лише в тих двомандатових виборчих округах, на які припадає два послы, але кождий виборець може голосувати лише на одного посла.

Вибір заступника довершує ся тою самою карткою до голосованя, котрою голосує ся на посла. На картці до голосованя є дві рубрики; в першій вписує ся кандидата на посла, а в другій кандидата на заступника.

Вибір заступника довершує ся в сїм виборчій актї, в якім доконано вибору посла.

При виборі заступника числить ся лише ті голоси, які є на важних картках голосованя, відданих на вибраного посла. Вибраний на заступника буде сей, хто дістане найбільше голосів як заступник сего кандидата, що став вибраний послом. Ті голоси, що впали на того самого заступника як заступника иншого кандидата, не рахують ся.

Заступник входить до сойму, як опорожнить ся мандат сего посла, котрого заступником його вибрано. Якби оба посольські мандати в двомандатовім виборчій окрузі рівночасно опорожнили ся, то тоді не входять їх заступники, лише заряджує ся доповняючий вибір на обох послів.

Як заступник утратить право виборности, помре, або зрече ся заступництва, то в разі опорожнення посольського мандату не заряджує ся доповняючого вибору на одного посла і його заступника, але чекає ся аж на загальні вибори, а зглядно аж до опорожнення другого мандату, бо тоді розписує ся доповняючий вибір на обох послів.

Так само належить поступити тоді, як заступник ввійшов до сойму на місце посла, але перестав бути членом сойму з якої небудь причини.

Коли когось вибрано послом в двох або в більше виборчих округах, то найпізніше до 5 днів по уконституованю нововибраного сойму має він заявити, котрий вибір приймає. Коли посол не заявить ся, котрий мандат складає, а котрий задержує, тоді має краєвий маршалок на явнім засіданю сойму рішити жеребом, з котрого виборчого округа має посол задержати мандат. Для опорожненого виборчого мандату належить розписати новий вибір, хиба що опорожнений мандат не є з двомандатового виборчого округа сільської курії, бо тут входить заступник посла до сойму.

Коли протягом 90 днів по виборі посла буде заряджений доповняючий вибір на місце сего посла, належить сей вибір перевести на основі виборчих ліст зладжених при попереднім виборі, хиба що вибір посла уневажнив сойм власне з причини невірности виборчих ліст.

Посольський сертифікат.

По скінченю виборів пересилає виборчий комісар головного місця вибору виборчі акти до намісника. Намісник переглядає акти і видає вибраному послови сертифікат, що дає йому право вступу до сойму.

Намісник може відмовити видачі сертифікату лише тоді, коли вибрано послом таку особу, котра не могла бути вибрана (прим. не має 30 літ).

В сім випадку не розписує ся нового вибору ані не покликує ся в двомандатовім сільським окрузі заступника до сойму, лише мусить ся вичікувати, що о сім виборі скаже сам сойм; коли сойм уневажнить вибір, то розпише ся новий вибір, або в двомандатовім сільським виборчим окрузі покличе ся заступника до сойму.

Справдженє (верифікація) виборів.

Намісник пересилає всі виборчі акти краєвому виділови. Поки сойм не уневажнить вибору посла, котрий має виборчий сертифікат, доти засідає він в соймі і має право виконувати посольський мандат.

Коли сойм признасть важним вибір посла, якому відмовив намісник виборчого сертифікату, візве його маршалок ввійти в склад сойму.

Вибори в цензовій і в загальній міській курії відбуваються ся після засад о виборах в одномандатових виборчих округах курії сільських громад.

Чого треба при виборах найбільше пильнувати?

В кожній громаді мусить ся вибрати громадський виборчий комітет (місцеву управу). В кождім судовім повіті мусить ся вибрати повітовий виборчий комітет (повітову управу).

Громадський виборчий комітет має:

1) зладити точний спис усіх управнених до голосованя в громаді і постарати ся, щоби начальник громади уложив лісту виборців на основі сего спису;

2) по виложеню лісти переглянути її і поробити потрібні реклямації і подати їх на руки начальника громади, а особливо пильнувати, щоби виборців української народности не вписано до лісти виборців пвльської народности. Якби староство відкинуло неслухно реклямації, треха подати рекурс до намісництва;

3) постарати ся, щоби громадська рада вибрала членами виборчої комісії письменних, характерних, певних і розумних виборців;

4) подати мужів довіря в час до староства
5) перевірити, чи всім виборцям доручено легітимацийні карти і карти голосованя, а коли ні, то постарати ся, щоби в час доручено їм сі документи;

6) припильнувати, щоби кождий виборець мав добре виповнену картку до голосованя;

7) доложити стараня, щоби всі виборці явили ся в час до голосованя і не відходили, доки не віддадуть голосу;

8) коли мала громада прилучена до голосованя в иншій громаді, треба постарати ся о фіри для немічних виборців;

9) пильнувати, щоби комісія не замикала голосованя аж всі переголосують, а виборців, що ще не голосували, держати в виборчім льокалі, або близько льокалю, щоби могли віддати голоси по замкненю голосованя;

10) оголошений результат вибору в громаді донести зараз повітовій управі радикальної партії навіть телеграфічно;

11) пильнувати, щоби при тіснійшій виборі доручено всім виборцям карти до голосованя і щоби всі виборці явили ся до голосованя;

12) пильнувати, щоби всі надужитя були усунені і проти всіх надужить закладати протести, вносити рекурси, взивати телеграфічно помочи найвисших властей, та збирати всі факти надужить і вносити на їх основі протести і жалоби до висших властей.

Попирайте всюди кандидатів української радикальної партії, затверджених Головною Управою.

Мапа судових повітів східної Галичини. В кождім судовім повіті подане число і процент Українців (P.) і Поляків (П.).

И-61195

Читайте і ширіть

радикальну ілюстровану політичну часопись

ГРОМАДСЬКИЙ ГОЛОС

Виходить у Львові що четверта. Коштує на рік 4 корони, на пів року 2 кор. Одно число 10 сотиків.

Адрес: „Громадський Голос“, Львів.

14 книжок замість за 5.36 К лише 3 К!

В адміністрації „Громадського Голосу“ можна дістати такі книжки по зниженій ціні:

1. М. Павлик: Тарас Шевченко і Галицька Україна
2. М. Павлик: Михайло Драгоманів як політик
3. Др. С. Дацилович: В справі аграрних реформ
4. Др. Т. Бартошек: Новітня суспільність і церква
5. Н. Андрєва: Початки релігії
6. Л. Мартович: Стрибожий дарунок
7. О. Назарук: Що то є нарід або нація
8. О. Назарук: Свята наука Гавтами Будди
9. В. Козловский: Новомалотузійська теорія
10. Протест Українців з Бельгії
11. Л. Галін: Проповідь, оповіданя
12. Житє і смерть Адама Коцка
13. Орса: Бог, небо, пекло
14. Михайло Яцків: Про Ів. Франка

коштує:	
перед-тим к	тепер сот.
—	25
—	50
1.50	80
0.50	40
0.50	40
1.20	70
0.14	10
—	6
0.20	10
—	10
—	10
0.15	10
—	10
—	6
Разом	5.36 3.77

Хто купує нараз всі книжки платить за них лише 3 корони. Гроші треба посилати з гори.

Др. ІВАН МАКУХ.

НОВИЙ ЗАКОН

про вибори до галицького сойму.

(Пояснене закона з мапою східно-галицьких округів).

Ціна 30 сот.

ЛЬВІВ, 1914.

Накладом Громадського Голосу.

З „Загальної Друкарні“ у Львові, ул. Пекарська ч. 32.